

บันทึก

เรื่อง การจดทะเบียนบริษัทจำกัด (บริษัทจำกัดจะกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับ
มติพิเศษ ให้มติของที่ประชุมทั้งสองครั้งมีคะแนนเสียงสูงกว่าที่ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๙๔ กำหนด ได้หรือไม่)

กระทรวงพาณิชย์ได้มีหนังสือ ที่ พณ ๐๕๐๔/๑๐๖ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๒๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กรมทะเบียนการค้ามีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการจดทะเบียนบริษัทจำกัดว่า บริษัทจำกัดจะกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับมติพิเศษให้ผิดไปจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๙๔ โดยกำหนดมติของที่ประชุมทั้งสองครั้งให้มีคะแนนเสียงสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดได้หรือไม่ ปัญหาดังกล่าวนี้นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมทะเบียนการค้ามีความเห็นเป็นสองฝ่าย โดยฝ่ายแรก เห็นว่า การกำหนดคะแนนเสียงในการลงมติของที่ประชุมทั้งสองครั้งให้สูงขึ้นกว่า ๓ ใน ๔ ของผู้ถือหุ้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๙๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ย่อมกระทำไม่ได้ เพราะกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำโดยมติพิเศษนั้นเป็นกรณีอันเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียอย่างสำคัญของผู้ถือหุ้นและบริษัท จึงให้มีการประชุมเพื่อลงมติถึงสองครั้ง เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ ด้วยเจตนารมณ์จะให้ผู้ถือหุ้นทั้งหลายได้ควบคุมดูแลการจัดการของบริษัทให้เป็นไปอย่างกวดขันรัดกุมยิ่งขึ้นการที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดคะแนนเสียงในการลงมติให้สูงขึ้นกว่าที่กฎหมายกำหนดจึงเกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้นในการคุ้มครองการดำเนินงานของบริษัทและการลงมติที่มีจำนวนคะแนนเสียงของผู้ถือหุ้นที่เห็นด้วยมากกว่าที่กฎหมายบัญญัติก็เป็นการสนับสนุนเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้ผู้ถือหุ้นมีอำนาจครอบงำการจัดการของบริษัท นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๙๔ บัญญัติไว้ว่า "ไม่ต่ำกว่าสามในสี่" ฉะนั้น การที่บริษัทได้กำหนดข้อบังคับไว้ถึง ๘๕% ของผู้ถือหุ้นจึงชอบที่จะรับจดทะเบียนได้ ฝ่ายที่สอง เห็นว่า บริษัทจะกำหนดข้อบังคับว่าด้วยมติพิเศษให้ผิดไปจากที่กฎหมายบัญญัติไม่ได้ เพราะบทบัญญัติมาตรา ๑๑๙๔ นั้น เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อบังคับที่กำหนดขัดต่อมาตรา ๑๑๙๔ จึงเป็นโมฆกรรมตามมาตรา ๑๑๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเจ้าหน้าที่ของกรมทะเบียนการค้ามีความเห็นเป็นสองฝ่าย ประกอบกับคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยมีคำวินิจฉัยในเรื่องนี้ไว้แล้วตามหนังสือ ที่ น.๒๔๗/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ กระทรวงพาณิชย์จึงส่งเรื่องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาวินิจฉัย เพื่อยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานจดทะเบียนบริษัทจำกัดต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๓) ได้พิจารณาข้อหารือดังกล่าว ประกอบกับได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (กรมทะเบียนการค้า) แล้ว เห็นว่า ตามที่กรมทะเบียนการค้าหาหรือมาว่าบริษัทจำกัดจะกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับมติพิเศษให้

ผิดไปจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๕๔^๑ โดยให้มติของที่ประชุมทั้งสองครั้งมีคะแนนเสียงสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้หรือไม่ นั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในบรรพ ๑ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วจะเห็นว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะกำหนดข้อตกลงในเรื่องที่ไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๑๑๓^๒ ข้อหาหรือของกรมทะเบียนการค้าดังกล่าวนี้จึงต้องพิจารณาเสียก่อนว่า มาตรา ๑๑๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบทบัญญัติอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือไม่ ปัญหา คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า“มาตรา ๑๑๕๔ เป็นบทบัญญัติเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่อย่างไรก็ดี คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๓) เห็นว่า ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยในเรื่องนี้แตกต่างจากเรื่องเดิม กล่าวคือ เป็นเรื่องที่มีการกำหนดให้ที่ประชุมทั้งสองครั้งมีคะแนนเสียงสูงกว่าที่มาตรา ๑๑๕๔ กำหนดไว้ ดังนั้น บริษัทจำกัดจึงกระทำได้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

การลงคะแนนเสียงในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นนั้น โดยปกติกฎหมายจะกำหนดให้ถือเอาจำนวนเสียงข้างมากเป็นมติของที่ประชุม ดังเช่นที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๑๐๔ วรรคสอง^๓หรือโดยนัยของมาตรา ๑๑๙๓^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่สำหรับการ

^๑มาตรา ๑๑๕๔ ถ้าที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติอันใดเป็นลำดับกันสองครั้งประชุมแล้ว มติอันนั้นท่านให้ถือว่าเป็นมติพิเศษ เมื่อได้ทำให้เป็นไปโดยวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมตินั้น ได้จดลงในคำบอกกล่าวนัดประชุมใหญ่ครั้งแรก
ที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมติโดยคะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมด

การประชุมใหญ่ครั้งหลังนั้น ได้นัดเรียกและได้ประชุมกันในเวลาไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน และมากกว่าหกสัปดาห์ภายหลังการประชุมครั้งแรก

ข้อความอันที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมตินั้น ได้จดลงไว้เต็มสำนวนในคำบอกกล่าวนัดประชุมครั้งหลังด้วย

ที่ประชุมครั้งหลังได้ลงมติดำเนินตามมติของที่ประชุมครั้งแรกโดยคะแนนเสียงข้างมากนับได้ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนเสียงทั้งหมด

^๒มาตรา ๑๑๓ การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายก็ดี เป็นการพันวิสัยก็ดี เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ดี การนั้นท่านว่าเป็นโมฆกรรม

^๓บันทึก เรื่อง หรือข้อกฎหมายเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนบริษัท ส่งพร้อมหนังสือ ที่ น.๒๔๗/๒๔๕๔ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๔

^๔มาตรา ๑๑๐๔ ผู้เริ่มก่อการหรือผู้เข้าถือหุ้นจะออกเสียงลงคะแนนไม่ได้ ถ้าตนมีส่วนได้เสียโดยพิเศษในปัญหาที่ยกขึ้นวินิจฉัยนั้น

อนึ่ง มติของที่ประชุมตั้งบริษัทย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติโดยเสียงข้างมากอันมีคะแนนของผู้เข้าถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมดซึ่งมีสิทธิลงคะแนนได้ และคิดตามจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นนั้น ๆ ทั้งหมดด้วยกัน

^๕มาตรา ๑๑๙๓ ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน จะเป็นการชูงมือก็ดี หรือในการลงคะแนนลับก็ดี ให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมมีคะแนนอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ลงคะแนนเสียงเกี่ยวกับมติพิเศษนั้น มาตรา ๑๑๙๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า ที่ประชุมใหญ่ของบริษัทจำกัดต้องลงมติเป็นลำดับกันสองครั้ง การลงคะแนนเสียงในที่ประชุมครั้งแรกให้ใช้คะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมด และที่ประชุมครั้งหลังได้ลงมติยืนตามมติของที่ประชุมครั้งแรกโดยคะแนนเสียงข้างมากไม่น้อยกว่าสองในสามส่วนของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมด

การใช้คำว่า “ไม่ต่ำกว่า” และ “ไม่น้อยกว่า” นี้ เห็นได้ว่า มาตรา ๑๑๙๔ ไม่ได้กำหนดบังคับตายตัวว่าที่ประชุมทั้งสองครั้งจะต้องได้จำนวนคะแนนเสียงเช่นนั้นทุกครั้งที่ไป และตามที่ใช้คำว่า “ไม่ต่ำกว่า” และ “ไม่น้อยกว่า” ดังกล่าว มาตรา ๑๑๙๔ ก็มีได้กำหนดจำนวนคะแนนชั้นสูงไว้ว่าจะต้องได้คะแนนเสียงไม่เกินกว่าจำนวนเท่าใด เมื่อคะแนนเสียงทั้งสองครั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่าและไม่น้อยกว่าตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ ได้ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ส่วนของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมดในการประชุมครั้งแรกและไม่น้อยกว่าสองในสามส่วนของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมดในการประชุมครั้งหลังแล้ว มตินั้นก็ใช้เป็นมติพิเศษได้ ดังนั้น ข้อบังคับเกี่ยวกับมติพิเศษที่ทำให้การประชุมทั้งสองครั้งมีคะแนนเสียงสูงขึ้นกว่าที่มาตรา ๑๑๙๔ กำหนด จึงไม่เป็นการตกลงกันที่ขัดกับบทบัญญัติของมาตรา ๑๑๙๔ แต่อย่างใด ซึ่งในทางตรงกันข้ามหากบริษัทจำกัดจะกำหนดข้อบังคับให้คะแนนเสียงมีจำนวนต่ำกว่าที่มาตรา ๑๑๙๔ กำหนดไว้ ย่อมจะกระทำมิได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา ๑๑๗๗^๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดว่า “วิธีตั้งบัญญัติไว้ในมาตราต่อ ๆ ไปนี้ ท่านให้ใช้บังคับแก่การประชุมใหญ่ เว้นแต่จะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นข้อความขัดกัน” จะเห็นได้ว่า บริษัทจำกัดก็ชอบที่จะกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับมติพิเศษในทางที่ให้จำนวนคะแนนเสียงสูงกว่าที่มาตรา ๑๑๙๔ กำหนดได้

นอกจากนี้ หากจะพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของมาตรา ๑๑๙๔ เพื่อสนับสนุนความเห็นดังกล่าวข้างต้น ก็จะทำให้เห็นว่า มติพิเศษนั้นกฎหมายบังคับไว้เพื่อใช้ในการลงมติการประชุมที่สำคัญของบริษัท การที่กำหนดให้ต้องได้คะแนนเสียงสูงกว่ามติดื่น ๆ ก็เพื่อประสงค์จะคุ้มครองการทำงานของบริษัทที่เห็นว่าสำคัญให้เป็นไปโดยรัดกุม และให้อยู่ในอำนาจครอบงำของผู้ถือหุ้นทั้งหลายของบริษัทจำกัด ดังนั้น บริษัทจำกัดกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับมติพิเศษให้มีคะแนนเสียงสูงกว่าที่มาตรา ๑๑๙๔ กำหนดก็เป็นการสมเจตนารมณ์ของมาตรา ๑๑๙๔^๗ ซึ่งให้มีการควบคุมวิธีการของบริษัทจำกัดโดยให้อยู่ในความครอบงำของผู้ถือหุ้นทั้งปวงนั่นเอง

อนึ่ง ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ให้ความเห็นไว้ว่า “บริษัทจำกัดจะกำหนดข้อบังคับว่าด้วยมติพิเศษให้ผิดไปจากวิธีการตั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๙๔ ไม่ได้ เพราะมติพิเศษนั้นกฎหมายบัญญัติ

^๖มาตรา ๑๑๗๗ วิธีตั้งบัญญัติไว้ในมาตราต่อ ๆ ไปนี้ ท่านให้ใช้บังคับแก่การประชุมใหญ่ เว้นแต่จะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นข้อความขัดกัน

^๗มาตรา ๑๑๔๔ บรรดาบริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนด้วยกันจัดการตามข้อบังคับของบริษัท และให้อยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง

๖โปรดดูเชิงอรรถที่ (๓)

บังคับไว้เพื่อใช้ในการลงมติในการประชุมของบริษัทจำกัดที่สำคัญ เช่น การเพิ่มทุน การออกหุ้นใหม่ การลดทุน การออกหุ้นกู้ การเลิกบริษัทจำกัด หรือการควบบริษัทจำกัดเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นกรณีสำคัญอันเกี่ยวกับส่วนได้เสียของประชาชน ถ้าจะกำหนดข้อบังคับให้ถ้อยคำอย่างอื่นเป็นมติพิเศษที่ใช้ได้ตามกฎหมายแล้ว ก็จะเป็นการผิดจากความประสงค์ของมาตรา ๑๑๙๔ และเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๑๙๔ เป็นบทบัญญัติเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ข้อบังคับของบริษัทจำกัดที่กำหนดขัดขวางต่อมาตรา ๑๑๙๔ จึงเป็นโมฆกรรมนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑) ได้ให้ความเห็นในเรื่องนั้นเป็นหลักทั่วไปว่า บริษัทจำกัดจะกำหนดข้อบังคับว่าด้วยมติพิเศษให้ผิดไปจากวิธีการในมาตรา ๑๑๙๔ ไม่ได้ แต่การหารือของกรมทะเบียนการค้าในปัญหานี้เป็นการหารือเกี่ยวกับการให้มีจำนวนคะแนนเสียงสูงกว่าที่มาตรา ๑๑๙๔ กำหนดไว้ไม่ใช่เป็นการกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับมติพิเศษให้ผิดไปจากมาตรา ๑๑๙๔ ดังนั้น ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๓) จึงไม่ขัดกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ที่เคยมีไว้แล้ว

(ลงชื่อ) อมร จันทรมบูรณ์

(นายอมร จันทรมบูรณ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มีนาคม ๒๕๒๗